

KODEKS SUDAČKE ETIKE

– neslužbeni prečišćeni tekst –

UVOD

Ovaj Kodeks razrađuje temeljne standarde etičkog ponašanja sudaca u Bosni i Hercegovini. Svrha ovog Kodeksa je da pomaže sucima kada su suočeni s etičkim i profesionalnim dilemama, a izvršnoj i zakonodavnoj vlasti i javnosti da bolje razumiju i podrže pravosuđe i usklađen je sa Smjernicama za sprječavanje sukoba interesa u pravosuđu Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine.

Neovisno pravosuđe predstavlja pravo svakog građanina u Bosni i Hercegovini. Sudac ima slobodu poštenog i nepristranog odlučivanja na temelju zakona i dokaza, bez ikakvog pritiska ili utjecaja. Dužnost sudaca je da podržavaju i brane sudačku neovisnost, ne kao privilegiju sudačke funkcije, nego kao Ustavom zagaranirano pravo svakome da o njegovome sporu raspravljaju i odlučuju nepristrani suci.

ETIČKI PRINCIPI**1. NEOVISNOST**

Neovisnost pravosuđa predstavlja preduvjet za vladavinu prava. Sudac obnaša sudačku funkciju neovisno, na temelju zakona i vlastite procjene činjenica, podržavajući neovisnost pravosuđa s individualnoga i institucionalnoga aspekta.

Primjena:

1.1. Sudac je u obnašanju svoje funkcije neovisan naspram zakonodavne i izvršne vlasti, javnosti, medija i drugih institucija društva, kao i naspram konkretne stranke u postupku.

1.2. Sudac ne smije imati neprikladnih veza sa zakonodavnom i izvršnom vlasti, tako da javnost mora imati predodžbu o nepostojanju takvih veza ili utjecaja.

1.2.a. Sudac može sudjelovati u stalnim i privremenim tijelima koje formiraju izvršna ili zakonodavna vlast samo ako se ova tijela bave pitanjima prava i pravnog sustava. Za ovo sudjelovanje sudac ne može primiti naknadu, osim ukoliko posebnim zakonom nije drugačije propisano.

1.2.b. Prilikom odlučivanja o prihvaćanju sudjelovanja u tijelima koje formiraju izvršna ili zakonodavna vlast, sudac treba voditi računa o tome da ovo sudjelovanje na bilo koji način ne izaziva sumnju u njegovu nepristranost, političku neutralnost i neovisnost, imajući u vidu tematiku kojom se to tijelo bavi, te njegov sastav i način rada.

1.2.c. Sudac ne može biti član organizacija koje su povezane s agencijama za provođenje zakona, uključujući odbore i povjerenstva za izbor i imenovanje, odbore za razrješenje policijskih rukovoditelja, policijske odbore, te odbore za pritužbe građana na rad policije.

1.3. Sudac je u obnašanju svoje funkcije neovisan i od svojih kolega.

1.3.a. Sudac se u obavljanju svoje dužnosti može konzultirati o pravnim ili faktičkim pitanjima s drugim nositeljima pravosudnih funkcija ili uposlenicima pravosudnih institucija, vodeći računa da prilikom ovih konzultacija ne razmijene informacije o predmetima koji su u tijeku.

1.4. Sudac potiče i podržava mehanizme i mjere zaštite, koje imaju za cilj održavanje i jačanje institucionalne i operativne neovisnosti pravosuđa.

1.5. Sudac promovira visoke standarde sudačkog ponašanja u cilju jačanja povjerenja javnosti u pravosuđe.

1.6. Sudac će odbiti svaki pokušaj utjecaja na njegove Odluke.

2. NEPRISTRANOST

Sudac obnaša svoju funkciju i tretira sve strane u predmetu bez favoriziranja, pristranosti i predrasuda. Nepristranost se odnosi ne samo na odluku, nego i na postupak donošenja te odluke.

Primjena:

2.1. Sudac se ponaša u sudu i izvan suda na način da održava i unaprjeđuje povjerenje javnosti i stranaka u nepristranost tog suca i pravosuđa u cjelini.

2.2. Sudac se ponaša, u svojim osobnim ili službenim poslovima, na takav način da prilike u kojima bi bilo neophodno izuzeti ga iz sudbenog postupka, svede na najmanju moguću mjeru.

2.2.a. Kod procjene razloga za izuzeće u postupku, radi izbjegavanja bilo kakvog percipiranog, potencijalnog ili stvarnog sukoba interesa, sudac treba naročito voditi računa o svim dužnostima i aktivnostima koje je obavljao prije preuzimanja pravosudne funkcije.

2.2.b. Sudac koji se namjerava prestati baviti sudačkom funkcijom ili koji zna da mu u razdoblju koje predstoji funkcija prestaje po sili zakona ili odlukom Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine, ne smije koristiti sudačku funkciju i resurse koji su mu na raspolaganju kao sucu radi promoviranja svoje buduće djelatnosti, te će u tom smislu voditi računa o postojanju mogućih razloga za svoje izuzeće u postupcima u kojima sudjeluje.

2.2.c. Ukoliko sudac zna da član njegove obitelji ili druga njemu bliska osoba ima financijski, politički ili drugi interes u predmetu u čijem postupku sudjeluje kao sudac, treba tražiti svoje izuzeće u postupku, što podrazumijeva da sudac treba uložiti razuman napor u svrhu svog informiranja o financijskim, političkim i drugim interesima članova svoje obitelji.

2.2.1. Sudac može sudjelovati u građanskim, dobrotvornim i vjerskim aktivnostima, pod slijedećim uvjetima, tako što:

- (a) izbjegava svaku aktivnost ili vezu koja bi se nepovoljno mogla odraziti na njegovu nepristranost ili bi ga mogla omesti u vršenju sudačke funkcije;
- (b) ne koristi prestiž svoga položaja za prikupljanje sredstava, osim u sudske ili dobrotvorne svrhe;
- (c) izbjegava svako sudjelovanje u aktivnostima koje bi mogle rezultirati sudskim sporovima;
- (d) ne daje pravne, niti savjete u svezi financijskih ulaganja.

2.2.2. Sudac se suzdržava od članstva u grupama i organizacijama ili sudjelovanja u javnim diskusijama kojima se, po mišljenju javnosti, podriva povjerenje u nepristranost suca i pravosuđe uopće.

2.2.2.a. Prilikom donošenja odluke o pristupanju organizaciji iz nevladinog sektora, sudac treba pažljivo razmotriti ciljeve te organizacije, njene aktivnosti, izvore financiranja, rukovodstvo i raznolikost članstva, njihove interese, veze s vladinim tijelima, pravosudnim institucijama, političkim organizacijama, te posebno voditi računa da ta organizacija ne obavlja diskriminaciju po bilo kom temelju.

2.2.3. Sudac neće:

- (a) biti član političkih stranaka;
- (b) nazočiti političkim skupovima i manifestacijama;
- (c) davati priloge političkim strankama ili kampanjama;

- (d) javno sudjelovati u kontroverznim političkim diskusijama, osim po pitanjima koja se direktno tiču rada sudova, neovisnosti pravosuđa ili fundamentalnih aspekata provođenja pravde;
- (e) potpisivati peticije, osim po pitanjima koja se izravno tiču rada sudova, neovisnosti pravosuđa ili fundamentalnih aspekata provođenja pravde.

2.2.4. Sudac se suzdržava od ponašanja koje bi moglo kod javnosti izazvati dojam kako je sudac politički aktivan.

2.2.5. Sudac se suzdržava od svih aktivnosti koje bi u javnosti mogle biti percipirane kao podrška političkoj aktivnosti člana njegove uže obitelji.

2.3. Sudac, u svojim osobnim odnosima s pripadnicima pravne profesije, izbjegava situacije koje bi opravdano mogle izazvati sumnju u njegovu nepristranost.

2.3.a. Sudac treba voditi računa da njegovi prijateljski odnosi s drugim članovima pravne struke, uključujući odvjetnike i javne bilježnike, kod stranaka u postupku i opće javnosti ne stvaraju percepciju o postojanju sukoba interesa, te treba obavijestiti stranke u postupku o postojanju prijateljskih veza s nekom od stranaka.

2.4 Sudac ne daje bilo kakav komentar u javnosti ili privatno, kako u vezi predmeta u kojem postupka ili u kojem bi mogao postupati, tako ni u predmetima drugog suca, a koji bi opravdano mogao izazvati sumnju u njegovu nepristranost ili bi mogao predstavljati neprimjeren utjecaj.

2.4.a. Sudac može javno iznositi svoje stavove i mišljenja u svrhu unaprjeđenja prava i pravnog sustava, te komentirati društvene pojave, ali vodeći računa o načelima nepristranosti i neovisnosti pravosudne funkcije te, prilikom donošenja odluke hoće li nastupati u javnosti, sudac treba uzeti u obzir sljedeće čimbenike:

- (a) tiču li se prava, pravnog sustava i pravosuđa pitanja o kojima će govoriti;
- (b) hoće li javnim nastupom doprinijeti edukaciji ili boljoj informiranosti javnosti o ovom području;
- (c) jesu li to pitanja koja se tiču profesionalne zajednice ili samo njega pojedinačno i
- (d) je li bolje o tim pitanjima oglasiti se pomoću strukovnih udruga.

2.4.b. Za istupanje u javnim i komercijalnim medijima sudac ne može primiti naknadu.

2.4.c. Sudac ne smije u medijskim nastupima promovirati poslovne subjekte i komercijalne aktivnosti, niti ugledom svoje pozicije utjecati na promociju drugih pravnih ili fizičkih osoba ili političkih stranaka.

2.5. Sudac će zatražiti svoje izuzeće ako kod javnosti može stvoriti dojam kako nije u stanju odlučivati o predmetu nepristrano, kao i kada to sam ocijeni.

2.6. Sudac treba voditi računa da njegova komunikacija sa stranama u postupku i drugim osobama ne dovodi u sumnju njegovu neovisnost i nepristranost i mora odbaciti svaki pokušaj strana u postupku i drugih osoba da s njim komuniciraju *ex parte*, vodeći računa o ovoj zabrani čak i kada se čini da je komunikacija *ex parte* učinkovitija i praktičnija.

2.7. Sudac treba poduzeti razumne napore, uključujući i odgovarajući nadzor, kako bi osigurao da osoblje pravosudne institucije u kojoj obavlja svoju dužnost ne krši smjernice o komunikaciji *ex parte*.

2.8. Sudac obavlja imenovanja vještaka i stručnjaka nepristrano i na temelju stručnosti, bez nepotizma i favoriziranja i odobrava pravičnu naknadu imenovanim osobama sukladno vrijednostima pruženih usluga.

3. JEDNAKOST

Sudac poznaje i poštuje različitosti u društvu, a koje se naročito odnose na rasu, boju kože, spol, vjersku pripadnost, nacionalno podrijetlo, društveni stalež, invalidnost, starosnu dob, bračni status, seksualnu opredijeljenost, socijalni i ekonomski status i druge kriterije, i odnosi se naspram svih osoba s kojima ima profesionalne kontakte s jednakim poštovanjem.

Primjena:

3.1. Sudac u obnašanju svoje funkcije neće riječima niti ponašanjem pokazivati naklonost ili predrasude naspram bilo kojeg pojedinca ili skupine.

3.2. Sudac obnaša svoju funkciju tako da osigura jednak tretman sudionika u postupku.

3.3. Sudac neće dozvoliti strankama, sudskom osoblju i drugim osobama koje su pod njegovim nadzorom, bez opravdanog razloga različito tretirati ostale sudionike u postupku.

4. INTEGRITET I DOLIČNO PONAŠANJE

Sudac se ponaša moralno, dostojanstveno i sukladno dignitetu funkcije koju obnaša.

Primjena:

4.1. Sudac, kao predmet stalnog nadzora javnosti, slobodno i dragovoljno prihvaća ograničenja koja mu nameće funkcija koju obnaša.

4.2. Sudac se ponaša na način koji afirmira povjerenje javnosti u integritet pravosuđa.

4.3. Sudac, kao i svaki drugi građanin, ima pravo na slobodu izražavanja, misli, svijesti, vjeroispovijesti, udruživanja i okupljanja, ali tako što se u ostvarivanju tih prava uvijek ponaša na takav način da očuva dignitet sudačkog položaja, nepristranost i neovisnost pravosuđa.

4.4. Sudac ne smije ispoljavati bilo kakvu vjersku, političku, nacionalnu ili drugu pripadnost za vrijeme vršenja službenih dužnosti

4.5. Sudac neće dozvoliti da njegovi financijski interesi, kao i financijski interesi članova njegove uže obitelji negativno utječu na dignitet funkcije koju obnaša.

4.5.a. Pri raspolaganju imovinom čiji je isključivi vlasnik ili suvlasnik s bračnim partnerom, sudac je dužan voditi računa i izbjegavati svaki percipirani, potencijalni ili stvarni sukob interesa i sve situacije koje mogu zahtijevati njegovo izuzeće, npr. davanje u zakup nekretnina kao uredskih prostorija vladinim institucijama, javnim bilježnicima, odvjetnicima i drugim osobama čija je djelatnost povezana s radom pravosuđa.

4.6. Sudac neće dozvoliti da njegovi obiteljski, društveni i drugi odnosi nedolično utječu na obnašanje sudačke funkcije.

4.6.a. Sudac se treba suzdržavati od posjećivanja onih mjesta za koja postoji sumnja da su mjesta odvijanja kriminalne aktivnosti ili da ih posjećuju osobe koje bi mogle biti uključene u kriminalne aktivnosti.

4.7. Sudac neće koristiti prestiž sudačke funkcije, niti dozvoljavati drugima da ga koriste u privatne interese.

4.7.a. Sudac ne smije koristiti svoj položaj za promociju poslovnih subjekata, promociju investiranja u poslovne poduhvate, te prikupljanje sredstava za aktivnosti poslovnih subjekata.

4.7.b. Sudac ne smije koristiti svoj utjecaj među kolegama i u društvu da bi osigurao zaposlenje člana svoje obitelji kod bilo koje pravne ili fizičke osobe, a posebno u drugoj pravosudnoj instituciji, što podrazumijeva i davanje preporuka.

4.7.c. Sudac ne smije na bilo koji način sudjelovati u aktivnostima člana obitelji na prikupljanju sredstava u njegovim poslovnim, političkim, građanskim i drugim aktivnostima.

4.7.d. Sudac treba upozoriti članove svoje obitelji da u svojim poslovnim, finansijskim i drugim aktivnostima ne koriste njegovo ime i ugled.

4.8. Povjerljive informacije, koje dobije prilikom vršenja funkcije, sudac neće koristiti niti otkrivati u druge svrhe, i tijekom i nakon obavljanja funkcije.

4.9. Vodeći računa da sudačka funkcija ima prioritet nad svim njegovim ostalim aktivnostima, sudac može sudjelovati u aktivnostima koje nisu u direktnoj svezi s obnašanjem sudačke funkcije, ukoliko takve aktivnosti ne umanjuju dignitet funkcije ili se na drugi način ne miješaju u izvršavanje te funkcije sukladno ovom Kodeksu, kao naprimjer:

- (a) pisati, predavati, podučavati i sudjelovati u znanstvenim, kulturnim i stručnim aktivnostima vezanim za pravo, pravni sustav, te provođenje pravde;
- (b) sudjelovati na javnim raspravama koje se odnose na pravo, pravni sustav i provođenje pravde;
- (c) biti član vladinih povjerenstava, odbora i savjetodavnih tijela, ako takvo članstvo nije u suprotnosti s javnim dojmom o nepristranosti i političkoj neutralnosti suca.

4.9.a. Prilikom prihvaćanja obrazovnih i stručnih angažmana, sudac treba uzeti u obzir informacije o organizatoru i sudionicima u edukaciji kako bi izbjegao mogući sukob interesa.

4.9.b. Sudac može kroz obrazovne i stručne aktivnosti raditi na unaprjeđenju znanja i vještina pravnika, a prilikom provođenja ove aktivnosti sudac ne smije odavati informacije o pojedinačnim strankama i postupajućim nositeljima pravosudne funkcije u pojedinačnim predmetima.

4.10. Sudac može formirati ili biti član udruge sudaca, ili drugih organizacija koje zastupaju interese sudaca.

4.11. Sudac i članovi njegove uže obitelji neće tražiti niti prihvaćati darove, oporuke, pozajmice i druge usluge vezane za postupanje ili propuštanje u obnašanju sudačke funkcije, niti će to svjesno dozvoliti sudskom osoblju ili drugima koji su pod njegovim nadzorom i tijekom i nakon obavljanja ove funkcije.

4.11.a. Sudac treba upoznati članove svoje uže obitelji s pravilima koja se odnose na primanje nedozvoljenih poklona ili druge koristi.

4.12. Sukladno zakonskim propisima koji reguliraju dužnost prijavljivanja darova, sudac može primiti simbolični dar, nagradu ili korist, sukladno prigodi u kojoj se oni daju, pod uvjetom da se taj dar, nagrada ili korist ne mogu opravdano smatrati za pokušaj utjecanja na suca u obnašanju sudačke funkcije, ili na drugi način stvarati dojam u javnosti o pristranosti suca.

4.13. Sudac u obnašanju svoje funkcije u sudnici nosi sudačku togu i prikladno je odjeven u svim ostalim prigodama, te treba osigurati da sudsko osoblje koje radi pod njegovim nadzorom poštuje obvezu prikladnog odijevanja u sudnici i u svim ostalim prilikama.

5. STRUČNOST I ODGOVORNOST NASPRAM POSLA

Sudac održava visoku razinu profesionalne sposobnosti i obnaša svoju funkciju stručno, savjesno, vrijedno i efikasno.

Primjena:

- 5.1. Sudačka funkcija ima prioritet nad svim ostalim aktivnostima suca.
- 5.2. Sudac će posvetiti svoju profesionalnu djelatnost svojim dužnostima, koje uključuju ne samo obnašanje sudačke funkcije, nego i ostale poslove relevantne za poslovanje suda.
- 5.3. Sudac neprestano održava i unaprjeđuje svoje znanje, vještinu i osobne kvalitete, u cilju adekvatnog obnašanja sudačke funkcije.
- 5.4. Sudac prati relevantnu praksu u međunarodnom pravu, što obuhvaća međunarodne konvencije i druge instrumente kojima se ustanovljavaju norme za zaštitu ljudskih prava.
- 5.5. Sudac obnaša svoju funkciju na efikasan i zakonit način, u razumnom roku.
- 5.6. Sudac obnaša svoju funkciju strpljivo, dostojanstveno i korektno, kako u odnosu prema strankama u postupku tako i u odnosu naspram ostalih osoba s kojima dolazi u profesionalni kontakt, i takvo postupanje zahtijeva od pravnih zastupnika, sudskog osoblja i ostalih koji su pod njegovim nadzorom.
- 5.7. Sudac treba redovito pohađati edukaciju o pravosudnoj etici i integritetu.